Osztalékfizetési politika a különböző méretű mezőgazdasági vállalkozásoknál

BELOVECZ MÁRIA – BORSZÉKI ÉVA

Kulcsszavak: adózott eredmény, fizetett osztalék, mezőgazdaság, üzemnagyság, egyéni és társas vállalkozások.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A magyar mezőgazdaság duális jellegű. Egyszerre vannak jelen az ágazatban a nagyüzemek, amelyek a termelés zömét adják, és a kisüzemek, amelyek a vidéki foglalkoztatás és a szociális szempontok miatt fontosak. A mezőgazdasági vállalkozások esetében az osztalékfizetés mértékét és arányát a gazdaság mérete és működési formája is befolyásolja. A kisebb méretű gazdaságok az elért eredményt szinte teljes egészében kifizetik osztalékként, mivel – a kisebb adóteher miatt – bérfizetés helyett osztalék formájában veszik ki a jövedelmüket a vállalkozásból. Minél nagyobb az üzemméret, annál alacsonyabb az egy hektárra jutó osztalék. A vizsgált évek alatt (2001–2010) minden üzemméret esetében nőtt az egy hektárra jutó fizetett osztalék mértéke. Az EU-hoz való csatlakozás előtti években jelentős ingadozások figyelhetők meg az osztalékfizetés mértékében és arányában. Az EU-csatlakozás után kezd kialakulni egy szint az osztalékfizetés arányát tekintve, ami az utolsó vizsgált négy évben (2007–2010) állandósulni látszik, kivéve a 15 ha alatti gazdaságokat, ahol 100% feletti ez az arány. Ebből az következik, hogy a 15 ha alatti gazdaságok nem forgatnak vissza a vállalkozás működésébe, ezáltal nincsen meg bennük az önerős fejlesztés lehetősége, hosszú távon nem életképesek. A 15–40 hektár közötti gazdaságokban 80–84% közötti, a 40–100 ha közöttiekben 60–64% között, a 100 ha felettiek esetében 50% alatt marad az osztalékfizetési arány. Minél nagyobb méretű a gazdaság, annál nagyobb az eredményből visszaforgatott hányad, azaz annál inkább képes az önerős fejlesztés megvalósítására. A különböző méretkategóriák esetében jelentős különbség tapasztalható az egyéni és a társas gazdaságok által kifizetett osztalék arányában. Az egyéni gazdaságok esetében minden vizsgált méretkategóriában állandósulni látszik az osztalékfizetési arány, míg ez a társas gazdaságoknál csak a 100 ha feletti gazdaságokra érvényes. A kisebb méretű társas gazdaságok esetében nem található szoros kapcsolat az elért eredmény és a kifizetett osztalék között, a tulajdonosi szemlélet rövid távú, ami nem szolgálja az ágazat érdekeit.

BEVEZETÉS

Egy vállalkozás életben maradásának elengedhetetlen feltétele a jó vezetés és a jó üzletpolitika. Ebbe beletartozik az osztalékfizetési politika is, melynek során a tulajdonosok részesülnek a vállalkozás által elért eredményből. Meg kell találni azt az arányt a kifizetett osztalék és a vállalkozásba visszaforgatott eredmény között, ami mellett a tulajdonosok elégedettek a kapott osztalékkal és a vállalkozás is továbbműködtethető, fejleszthető a visszaforgatott eredményből.

A vállalkozások az általuk elért adózott eredményt kifizethetik osztalékként vagy visszaforgathatják a vállalkozás működé-

sébe. A vállalkozásnál „hagyott" pozitív eredmény növeli a saját tőke értékét, amin keresztül a vállalkozás vagyona is nő. Ezt használhatják a működés finanszírozására és beruházások megvalósítására is. A vállalkozás jövője, fejlődése szempontjából tehát nem mindegy, hogy a realizált eredmény mekkora hányadát forgatják vissza a vállalkozás működésébe. *Brealey – Myers (2011)* szerint „az osztalékpolitika választás egyfelől a nyereség-visszatartás, másfelől az osztalékfizetés és az új részvények kibocsátása között". Az új részvények bevonása általánosan új tulajdonosok bevonásával az alaptőke növelését jelenti. Erre azonban magyar viszonyok között a mezőgazdaságban kevés az esély.

Elemzéseink arra irányulnak, hogy feltárjuk, milyen összefüggés van a vállalkozás mérete és a fizetett osztalék között, illetve az osztalékpolitika mennyiben segíti elő az önerős fejlesztést. Vizsgálataink kiterjednek arra is, hogy milyen arányban oszlik meg a jövedelem a tulajdonosok, a vállalkozás és az állam között a különböző méretű gazdaságokban.

Vizsgálatainkat az AKI tesztüzemi adatai alapján végeztük a 2001–2010 közötti időszakra vonatkozóan. A tesztüzemi rendszer adatai reprezentálják az egész mezőgazdaságot, és ezen belül a társas és az egyéni gazdaságokat, így a gazdálkodási formák és méretek szerinti vizsgálat is lehetséges.

Az összehasonlíthatóság érdekében az elemzéshez az egy hektár mezőgazdasági területre (ha MT) vetített adatokat használjuk.

Az elemzést először az országos adatsorral érdemes kezdeni. Ebben az összes gazdaság adatai szerepelnek, függetlenül attól, hogy egyéni vagy társas formában végzik a tevékenységüket.

AZ EREDMÉNY ÉS AZ OSZTALÉK ALAKULÁSA

Az országos átlagot reprezentáló adatok szerint az egy hektár mezőgazdasági területre (MT) jutó adózott eredmény a vizsgált évek nagy részében – kivéve 2003, 2004 és 2009 – a 15 ha alatti mérettel rendelkező gazdaságokban volt a legnagyobb, 2005-től pedig a 100 ha feletti gazdaságokban a legkisebb, kivéve a 2008-as évet. Meg kell jegyezni, hogy a kisméretű gazdaságokban a bérköltség kisebb hányadú, az eredmény ún. bruttó eredménynek tekinthető. A nagyobb méretű gazdaságokban jelentős költségtényező a bérek után fizetendő járulék, ami csökkenti az elért eredményt.

Az 1. ábrából látható, hogy az adózott eredmény növekvő trendet mutat az Európai Unióhoz történő csatlakozás évétől. A jelentős és folyamatos növekedés csak a válság magyarországi megjelenését követő évben tört meg.

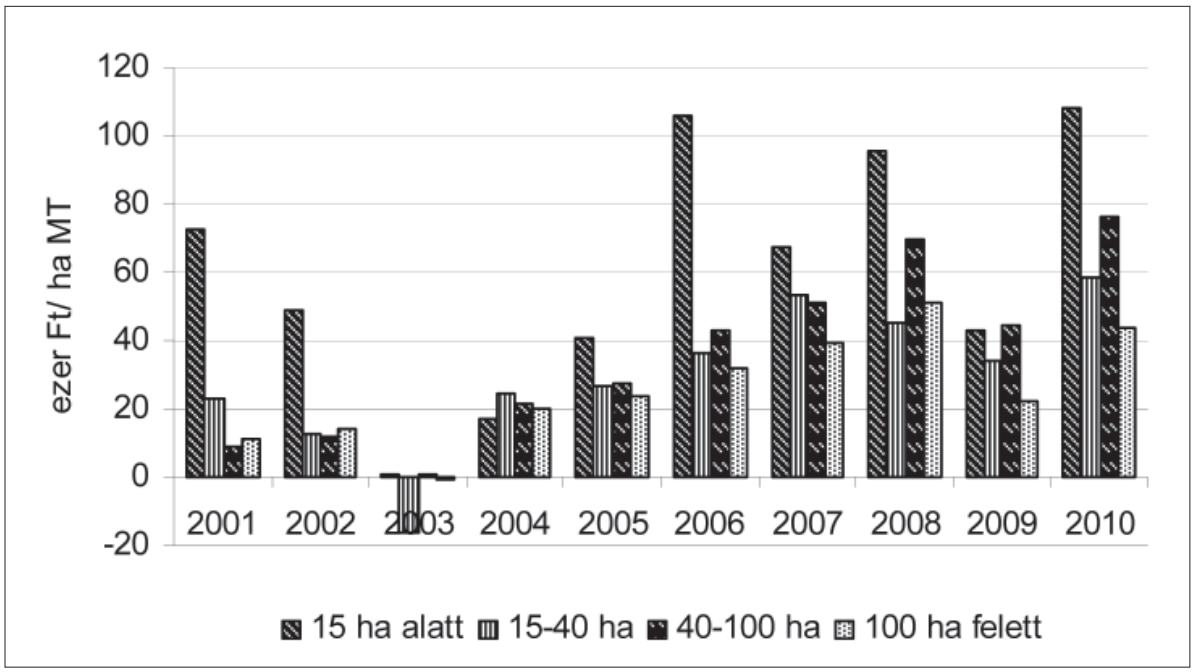
A válság a legkisebb és a legnagyobb méretű gazdaságokban mutatkozott meg leginkább, mivel itt az eredményben több mint 50%-os visszaesés következett be. A 15 ha alatti gazdaságok a csatlakozást követő második évben 106 010 Ft/ha MT adózott eredményt értek el, ami kiemelkedő a nagyobb méretű gazdaságok 32 170–43 160 Ft/ha MT adózott eredményéhez képest. A vizsgált évek legmagasabb adózott eredményét – 108 220 Ft/ha MT – a 15 ha alatti gazdaságok érték el 2010-ben.

A 15–40 ha közötti gazdaságok számára a 2002-es év kevésbé volt jövedelmező, mint az előző év, 2003-ban pedig veszteséges évet zártak. Ezt követően fokozatosan nőtt az eredményük, kivéve a válság érintette két évet (2008–2009). Ebben az üzemméret-kategóriában volt egyedül jövedelemcsökkenés 2008-ban az előző évhez képest (16,23%). A vizsgált évek legnagyobb eredményét 2010-ben érték el, ami 58 240 Ft/ha MT volt.

A 40–100 ha közötti méretű gazdaságokra is az a jellemző, hogy a csatlakozást követően kezdett el növekedni a fajlagos területre vetített eredményük. A válság hatása 2008-ban még nem mutatkozott náluk, mivel ebben az évben az előző évhez képest

I. ábra

Az adózott eredmény alakulása a különböző méretű gazdaságokban

Forrás: saját szerkesztés az AKI adatai alapján

több mint 35%-kal nőtt az eredményük, így az 69 850 Ft/ha MT volt, 2009-re viszont itt is jelentős az eredmény csökkenése. A vizsgált időszakon belül 2010-ben viszont a méretkategória legnagyobb eredményét realizálták, 76 410 Ft/ha MT-t.

A 100 ha feletti gazdaságok esetében az egy területegységre vetített eredmény a legtöbb esetben alacsonyabb, mint a kisebb méretű gazdaságokban, az eredmény viszont évről évre növekszik. Ez a növekedés csak két évben törik meg, 2003-ban, amikor az aszály miatt a mezőgazdaság nagy károkat szenvedett el, és 2009-ben, amikor a válság hatásai jelentkeztek. A legnagyobb eredményt 2008-ban realizálták, 50 750 Ft/ha MT-t, míg 2010-ben 43 980 Ft/ha MT eredményt sikerült elérniük.

A 2010-ben bekövetkező eredménynövekedés a korábbi évekhez képest meglepőnek tűnhet, mivel ezt az évet a természeti katasztrófák jellemezték hazánkban. A túlzott mennyiségű nyár eleji csapadék árvizeket okozott, majd a belvízzel elöntött területek nagysága nőtt. A többi területen pedig a nedves talaj akadályozta a művelést és a betakarítást. A betakarítható és betakarított területeken viszont a termésátlag átlagon felüli volt, és a mezőgazdasági termékek ára is nőtt. *Mivel az árak nagyobb mértékben növekedtek, mint amekkora mértékben a termelési volumen csökkent, így az elért jövedelem növekedett.* A jövedelem növekedéséhez az emelkedő támogatási összeg is hozzájárult.

Az eltérő mértékű adózott eredmény különböző osztalékfizetési politikát követelne meg. Ezt alapul véve vizsgáltuk a kifizetett osztalék mértékét és azt, hogy milyen összefüggés áll fenn a kifizetett osztalék és az adózott eredmény között, lehet-e következetes osztalékfizetési politikáról beszélni a különböző méretű gazdaságok esetében. Az egy hektár MT-re jutó osztalékfizetés mértékét a mérleg szerinti eredmény és az adózott eredmény különbségével határoztuk meg (1. táblázat).

Az üzemméret növekedésével csökken az egy hektárra jutó fizetett osztalék (kivéve 2005 és 2008). Az egy hektárra jutó fizetett osztalék a 15 ha alatti méretű gazdaságokban a legmagasabb, ami többszöröse

1. táblázat

Fizetett osztalék mértéke

(M. e.: ezer Ft/ha MT)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
15 ha alatt	25,27	30,81	26,12	28,29	45,70	66,06	90,85	100,84	63,87	108,99
15–40 ha	8,66	12,30	12,63	17,17	11,64	17,10	44,90	36,55	27,68	46,17
40–100 ha	3,97	9,91	8,21	11,78	12,85	16,55	32,94	44,05	26,99	45,80
100 ha felett	1,67	2,76	2,88	5,00	7,50	10,12	15,03	17,40	11,15	18,04

Forrás: saját számítás az AKI adatai alapján

a nagyobb méretű gazdaságokénak. *Megállapítható, hogy minél nagyobb az üzemméret, annál alacsonyabb az egy hektárra jutó osztalék. Továbbá megállapítható az is, hogy minden üzemméret esetében nőtt az egy hektárra jutó fizetett osztalék mértéke a vizsgált évek alatt.* Az osztalékfizetés mértéke növekvő tendenciát mutat, csak a 2009-es évben történik jelentősebb visszaesés, ami a válsággal magyarázható.

Az egy hektárra jutó adózott eredmény szinte minden évben a legkisebb méretű gazdaságoknál volt a legmagasabb, jelentősen nagyobb, mint a nagyobb méretű gazdaságoké. A fizetett osztalék is náluk a legtöbb. A vizsgált évek többségében az osztalék nagyobb, mint az adott évben elért eredmény, vagyis a korábbi évek felhalmozott eredményét is kifizetik, illetve *az elért eredmény és az osztalék között nincsen szoros kapcsolat.* Ennek egyik lehetséges oka az lehet, hogy a kisebb méretű gazdaságok a tulajdonosoknak nem munkabérként, hanem osztalék formájában fizetik ki a járandóságukat a jobb adózási feltételek miatt. Ugyanakkor ez rövid távú tulajdonosi szemléletet tükröz. *A 15 ha alatti gazdaságok az elért eredményből nem forgatnak vissza a gazdaság fejlesztésébe, amely a jövőbeni hatékony működésüket veszélyezteti.*

A 15 ha feletti gazdaságoknál veszteséggel csak 2003-ban találkozunk, a 15–40 ha közötti gazdaságok esetében pedig 2002-ben, de ennek mértéke nagyon alacsony. Annak ellenére, hogy 2003-ban negatív vagy nagyon alacsony adózott eredménnyel zárták az évet, ezek a gazdaságok is fizettek osztalékot, bár közel sem akkora mértékűt, mint a 15 ha alattiak. *A többi évben a fizetett osztalék mértéke nem érte el az adózott eredmény nagyságát, így pozitív mérleg szerinti eredménnyel zárták az éveket, ami a vállalkozás működésére, fejlesztésére fordítható növekvő pénzmennyiséget jelent.*

A számított mérleg szerinti eredmény (adózott eredmény és a fizetett osztalék különbsége) mutatja a vállalkozás pénzjövedelmének növekedését (pozitív érték), illetve csökkenését (negatív érték). Negatív érték akkor adódik, ha több az osztalék az adózott eredménynél (ez a helyzet a 15 ha alatti gazdaságoknál), vagy veszteséges évben is fizetnek osztalékot (ez csak 2003-ban fordult elő egyes méreteknél). Mindkét esetben csökken a saját tőke értéke, vagyis nemcsak fejlesztésre nincsen lehetőség, hanem a működéshez sincsen elég forrás (2. táblázat).

Azt, hogy a fizetett osztalék mértéke az elért adózott eredmény mekkora hányadát teszi ki, és hogy a vállalkozás szempontjából jelentős vagy sem, azt az osztalék és az adózott eredmény hányadosával vizsgáltuk meg. A 100% feletti arány azt jelenti, hogy az adott évi eredménynél nagyobb volt a kifizetett osztalék, így az eredménytartalékot is bevonták osztalékfizetésre. Ez még veszteséges évben is előfordult. Negatív arányt akkor kapunk, amikor annak ellenére, hogy már az adózott eredmény is negatív volt, osztalékot fizettek ki. A kiugróan magas értékek az alacsony eredmény

2. táblázat

Az osztalékkal korrigált, számított mérleg szerinti eredmény alakulása

(M. e.: ezer Ft/ha MT)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
15 ha alatt	47,30	18,42	–25,47	–11,07	–4,90	39,96	–23,56	–5,47	–20,81	–0,77
15–40 ha	14,27	–0,02	–28,86	7,55	15,19	19,51	8,72	8,36	6,47	12,07
40–100 ha	4,65	1,92	–7,16	9,58	14,40	26,61	18,47	25,80	17,59	30,61
100 ha felett	9,51	11,40	–3,82	14,94	16,18	22,05	24,10	33,35	11,41	25,93

Forrás: AKI-adatbázis

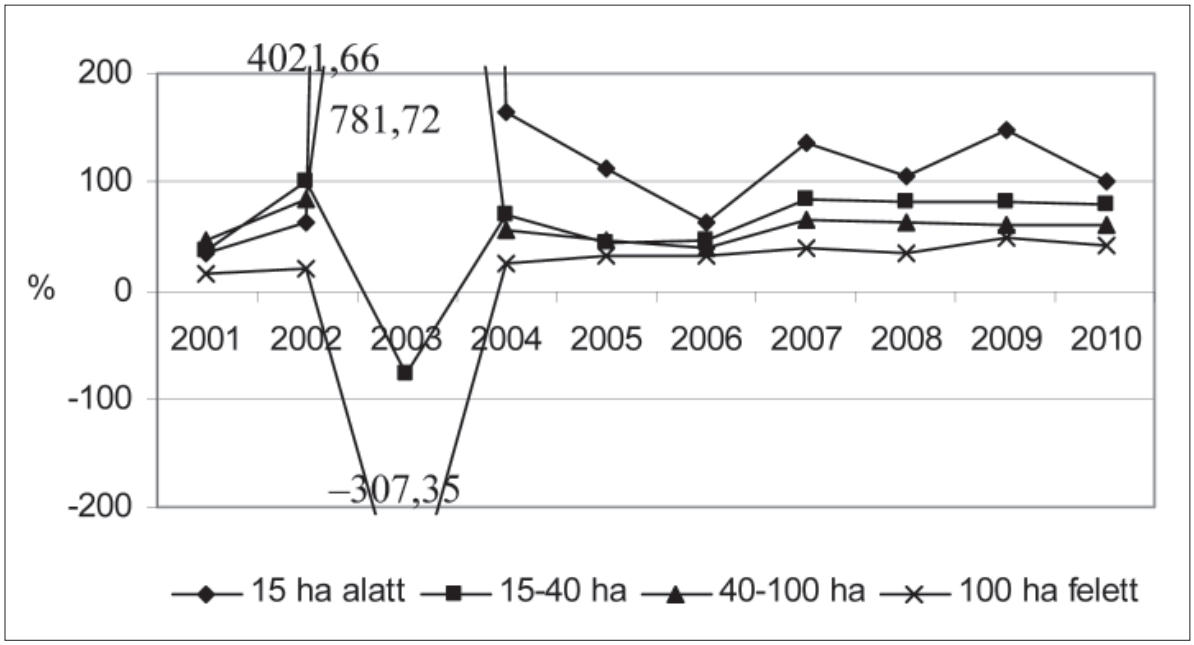
ellenére kifizetett jelentős mértékű osztaléknak tudhatók be (2. ábra).

Az osztalékfizetési arány szempontjából a 2003-as év kiugró adatokkal rendelkezik. Ez egy nagyon rossz év volt a mezőgazdasági termelés szempontjából, ami már az adózott eredményen is látszott. Vagy veszteségesen zárták a gazdaságok az évet, vagy nagyon alacsony nyereséggel, ennek ellenére az előző évhez hasonló mértékű osztalékot fizettek ki. Amennyiben mint kiugró értéket, a 2003-as év adatát nem vesszük figyelembe, úgy megállapítható, hogy a legkisebb üzemméret kivételével az utóbbi négy évben méretkategóriánként kialakult egy osztalékfizetési arány, ami körül mozog a kifizetett osztalék nagysága. A 15–40 hektár közötti gazdaságokban ez 80–84% között, míg a 40–100 ha közötti gazdaságokban 60–64% között alakul. Vagyis az eredményük nagyobb hányadát kifizetik osztalékként, és csak a kisebbik részt forgatják vissza a gazdaság működésébe. A 100 ha feletti gazdaságok esetében 50% alatti az osztalékfizetési arány (átlagosan 40%), vagyis az eredmény nagyobb hányadát visszaforgatják. Ezzel ellentétesen a 15 ha alatti gazdaságok néhány évet kivéve (2001, 2002, 2006) 100% feletti osztalékfizetési aránnyal rendelkeznek, vagyis több osztalékot fizetnek, mint az adott évi eredményük.

Az eltérő osztalékfizetési arány másik magyarázata az adózásban keresen-

2. ábra

Az osztalékfizetési arány alakulása

Forrás: saját szerkesztés az AKI adatai alapján

dő. Osztalékként kisebb adóteher mellett tudják a tulajdonosok a vállalkozásból kivenni a pénzüket, mint bérfizetés címén. A kisebb gazdaságok általában egy személy vagy egy család tulajdonában vannak, a saját munkájukért pedig nem munkabért fizetnek, hanem osztalékot vesznek fel. Ez azonban a fejlesztést önerőből nem teszi lehetővé, nem tudják biztosítani a szükséges saját erőt sem a hitelnél, sem a pályázatoknál. Az egyszerű újratermelés is több tőkét igényel, amit eddig a növekvő támogatás fedezhetett, de 2012-ben a támogatás elérte a maximumot. Így a jövőben ebben a méretkategóriában csökkenő jövedelemmel lehet számolni, ha nem változtatnak a tulajdonosi szemléleten.

A legkisebb méretű gazdaságok esetében az adózott eredményt meghaladja a kifizetett osztalék összege, vagyis kiveszik az elért eredményt, *nem forgatnak vissza a vállalkozás működésébe, ezáltal nincsen meg bennük az önerős fejlesztés lehetősége, vagyis hosszú távon nem életképesek.*

Megállapítható, hogy a méret növekedésével csökken az egy hektárra jutó fizetett osztalék összege és az osztalékfizetési arány mértéke, ennek következtében a gazdaságba visszaforgatott eredmény aránya és összege is nő.

A következőkben azt vizsgáljuk, hogy az egyéni és a társas gazdaságok milyen eltérést mutatnak az országos átlaghoz képest.

Az eredmény és az osztalék alakulása az egyéni gazdaságokban

Az egyéni gazdaságok esetében megállapítható, hogy szinte minden évben (kivéve 2004 és 2009) a 15 ha alatti gazdaságok érték el a legnagyobb adózott eredményt egy hektárra vetítve, hasonlóan az országos adatokhoz. Ez abból adódik, hogy az egy hektár mezőgazdasági területre jutó nettó árbevétel többszöröse a nagyobb méretű gazdaságokénak. Ráfordításaik is jelentősen magasabbak, de ennek ellenére is nagyobb eredményt tudtak elérni. Viszont nem lehet folyamatos növekedést kimutatni az egységnyi területre jutó adózott eredménynél. A korábbi évekhez képest a 2006. évi eredmény (98,88 ezer Ft/ha MT) kiemelkedő, közel 2,5-szöröse az előző évinek. Ezt követően 2009-ig folyamatosan csökkent a 15 ha alatti gazdaságok fajlagos adózott eredménye, annak ellenére, hogy a támogatás fajlagos összege nőtt. Ez összefügg az osztalékpolitikájukkal.

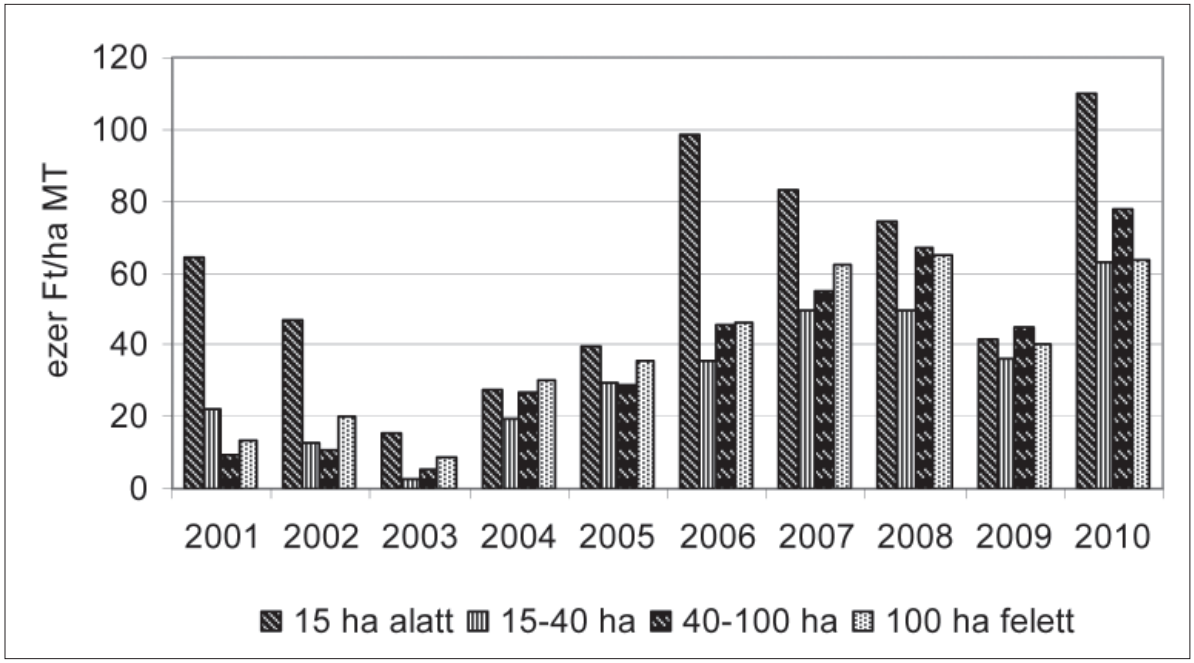
A 15–40 ha közötti egyéni gazdaságok esetében megállapítható, hogy 2003-ig alacsony és csökkenő mértékű volt az adózott eredményük. Ezt követően folyamatos növekedés indult meg, amiben csak egy visszaesés volt 2009-ben, ami a válságnak tudható be. Ebben az üzemméretben is 2010-ben érték el a legmagasabb eredményt, 62,83 ezer Ft/ha MT-t az egyéni gazdaságok. A 15–40 ha közötti egyéni gazdaságok esetében is hasonló tendencia figyelhető meg, mint az országos átlagadatoknál.

A 40–100 ha közötti és a 100 ha feletti egyéni gazdaságokban is hasonló változások figyelhetők meg. 2004-től folyamatosan nő az adózott eredmény, visszaesés csak 2009-ben volt, amikor a válság hatásai realizálódtak. Az adózott eredmény mértéke 2010-ben a 40–100 ha közötti gazdaságok esetében (77,82 ezer Ft/ha MT) meghaladta, a 100 ha feletti egyéni gazdaságoknál megközelítette (63,35 ezer Ft/ha MT) a 2008. évi eredményt. A 40–100 ha közötti egyéni gazdaságok adózott eredményének növekedési üteme nagyobb, mint a 100 ha felettieké, így 2008-tól meghaladják azok eredményét. Ez a tendencia is megfelel az országos tendenciának (3. ábra).

Az elért adózott eredményből a fizetett osztalékot vizsgálva megállapítható, hogy minden méretkategóriában növekvő trend jellemzi a kifizetett osztalék mértékét. Visszaesés tapasztalható a 2003-as gyenge termést adó évben, és 2009-ben, amikor a válság hatásai megjelentek az eredményekben is. A 15 ha alatti egyéni gazdaságok

3. ábra

Az adózott eredmény alakulása a különböző méretű egyéni gazdaságokban

Forrás: saját szerkesztés az AKI adatai alapján

által kifizetett egy hektárra jutó osztalék a legmagasabb minden évben, ami 2-3-szorosa a 100 ha feletti egyéni gazdaságokénak. A 15 ha feletti méretkategóriákban nincsen jelentős különbség az egyéni gazdaságok által kifizetett osztalék mértékében az egyes években (3. táblázat).

A mérleg szerinti eredmény alakulásánál megfigyelhető, hogy a 15 ha alatti gazdaságok esetében, a pozitív adózott eredmény ellenére, 2003–2005-ig és 2007–2009-ig pénzjövedelmük csökkent a tulajdonosi tőkekivonás révén. Ez megfelel az országos trendnek, annyi különbséggel, hogy a nyereséges években az egyéni gazdaságok nyeresége alacsonyabb, viszont a veszteségeik is kisebbek a veszteséges években. Az egyéni gazdaságok 2010-ben alacsony, de pozitív eredményt tudtak realizálni, eltérően az országos adatoktól.

A 15–40 és a 40–100 ha területű gazdaságok minden évben pozitív eredményt értek el, kivéve 2003-ban a 15–100 ha közötti gazdaságok. Az országos adatoktól eltérően viszont a 100 ha feletti gazdaságok ebben az évben is nyereségesek voltak. A 2006. évi eredmény mindegyik üzemméretben kiemelkedő a többi évhez képest, ami a növekvő támogatásoknak és a korábbi évhez képest folyó áron növekvő kibocsátásnak köszönhető. A 15 ha feletti gazdaságok közül a legmagasabb eredmény a 100 ha felet-

3. táblázat

A fizetett osztalék mértéke az egyéni gazdaságokban

(M. e.: ezer Ft/ha MT)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
15 ha alatt	24,51	30,06	25,08	28,33	43,33	64,09	90,78	98,76	62,59	107,48
15–40 ha	8,83	12,29	12,22	15,60	11,15	15,97	42,36	37,69	28,18	47,13
40–100 ha	4,23	10,60	8,55	12,86	13,69	17,18	36,29	47,90	27,78	49,43
100 ha felett	4,39	9,66	7,05	11,36	15,40	21,31	37,37	41,71	25,10	39,90

Forrás: saját számítás az AKI adatai alapján

4. táblázat
Az osztalékkal korrigált, számított mérleg szerinti eredmény alakulása az egyéni gazdaságokban

(M. e.: ezer Ft/ha MT)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
15 ha alatt	40,02	16,88	–9,64	–0,62	–3,58	34,79	–7,56	–24,67	–20,80	2,17
15–40 ha	13,03	0,19	–9,33	4,17	18,55	19,51	7,42	11,81	7,85	15,70
40–100 ha	5,07	0,15	–3,33	13,76	15,05	28,12	18,80	18,89	17,00	28,40
100 ha felett	9,28	10,55	1,41	18,67	20,09	24,93	24,99	23,23	15,36	23,46

Forrás: AKI-adatbázis

ti vagy a 40–100 ha közötti gazdaságokban realizálódik az egyes években. Eredményeik az országos átlagadatoktól nem térnek el jelentősen (4. táblázat). *Ezek működése a leghatékonyabb, így ezek rendelkeznek az önerős fejlesztés lehetőségével.*

Az osztalékfizetés arányának szempontjából a 2003-as év adatai kiugróak minden esetben. Ez abból adódik, hogy az aszály következtében ez gyenge év volt a mezőgazdasági termelés szempontjából. A fizetett osztalék nagysága ugyan minimálisan csökkent az előző évhez képest, de az adott évi adózott eredményben olyan jelentős csökkenés volt, hogy nem nyújtott fedezetet az osztalékra, így a korábbi évek eredménytartalékát kellett igénybe venni a kifizetésekhez, kivételt képeznek a legnagyobb méretű gazdaságok. Minél nagyobb arányban vették igénybe az eredménytartalékot, annál nagyobb mértékben haladja meg az osztalékfizetési arány a 100%-ot, ezekben az esetekben negatív a számított mérleg szerinti eredmény, vagyis csökkent a saját tőkéjük.

A 15 ha alatti gazdaságok esetében megfigyelhető, hogy amit lehet, azt kifizetnek osztalékként, és nem a vállalkozásba forgatják vissza az elért eredményt. Szinte minden évben (2003–2005; 2007–2009) 100% felett van az osztalékfizetési arányuk, ami azt jelenti, hogy az adott évi teljes eredményt és a korábbi évek tartalékait is kifizetik osztalékként. *Ilyen osztalékfizetési politikával hosszú távon jövedelmező, önerőből finanszírozott gazdálkodás nem folytatható, fejlődés, fejlesztés nem várható.*

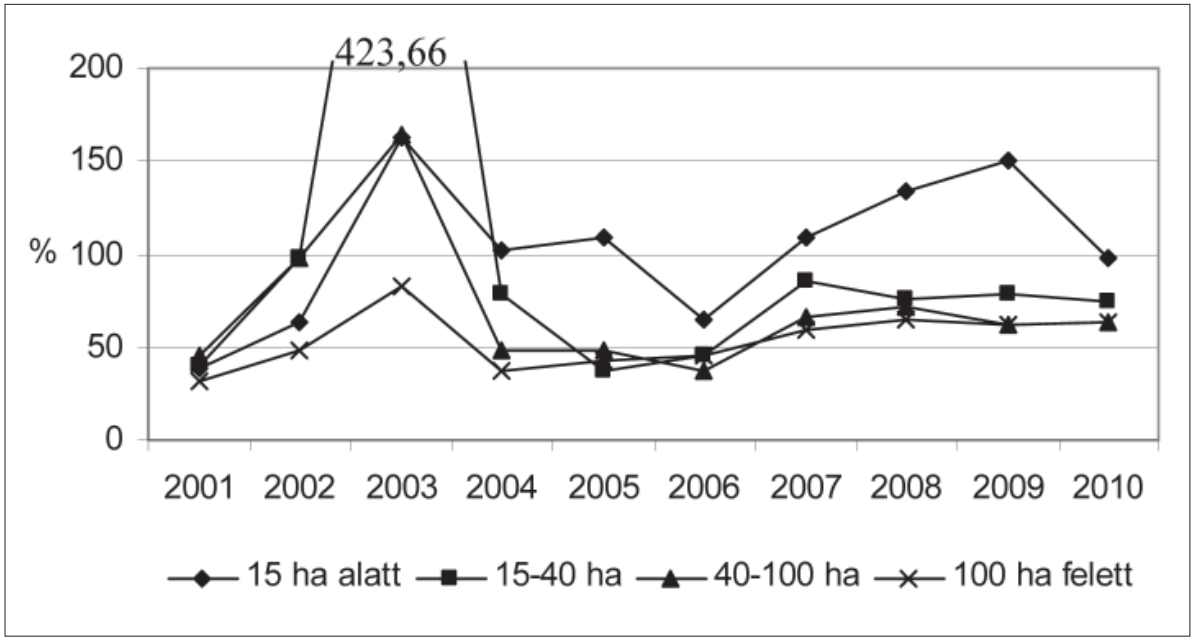
A többi méretkategóriánál megállapítható, hogy az osztalékfizetési arány (a 2003-as évet kivéve) 100% alatt van minden évben. Az EU-csatlakozást követően csökkent az osztalékfizetési arányuk, majd 2007-ben az előző évekhez képest jelentősen megemelkedett, és azóta, hasonlóképpen az országos adatokhoz, állandósulni látszik ez az arány (4. ábra). *Az eredmény több mint 60%-át kifizetik osztalékként, de a vállalkozásnál hagyott eredmény lehetőséget biztosít fejlődésre, fejlesztésekre és a működés finanszírozására.*

Az utolsó négy vizsgált évben a 15–40 ha közötti gazdaságok az eredmény 75-78%-át, a 40–100 ha közötti gazdaságok 62-71%-át fizetik ki osztalékként, a 100 ha feletti egyéni gazdaságokban pedig a legkisebb az osztalékfizetési arány, 62-64%. A 15–40 ha közötti egyéni gazdaságok esetében az osztalékfizetési arány átlagosan 5-6%-kal alacsonyabb, mint az országos átlag. A 40–100 ha közötti egyéni gazdaságoknál a fizetett osztalék mértéke 1-8%-kal magasabb az országos átlagnál az egyes években. A 100 ha feletti egyéni gazdaságoknál pedig 13-30%-kal magasabb az osztalékfizetési arány, mint az országos adatok esetében.

Az egyéni gazdaságok osztalékfizetési aránya hasonló képet ad, mint az országos szintű vizsgálatok.

4. ábra

Az osztalékfizetési arány alakulása az egyéni gazdaságokban

Forrás: saját szerkesztés az AKI adatai alapján

Az eredmény és az osztalék alakulása a társas gazdaságokban

A társas gazdaságoknál sokkal nagyobb az eltérés a jövedelemben és az osztalékfizetés mértékében az egyes méretkategóriákban, mind az országos átlaghoz, mind az egyéni gazdaságokhoz képest.

A 15 ha alatti társas gazdaságok adózott eredményét jelentős ingadozások és szélsőségek jellemzik. Egyes években kimagasló eredményt (legmagasabb 2001-ben volt 946,28 ezer Ft/ha MT) érnek el, majd ettől is nagyobb mértékű veszteséget realizálnak (legnagyobb veszteség 2003-ban 1677,88 ezer Ft/ha MT volt). Ez az ingadozás arra utal, hogy a 15 ha alatti társas gazdaságok nem rendelkeznek hosszú távú stratégiával, így az egyes évek időjárási, gazdasági, piaci viszonyai teljes mértékben jelentkeznek az eredményeikben, ami instabil gazdálkodásra utal. Az utolsó három évet vizsgálva a 2008-as évet kiemelkedő eredménnyel zárták (777,01 ezer Ft/ha MT), ezt a következő évben egy jelentős visszaesés követte (88,76 ezer Ft/ha MT), ami a válság következménye is lehet, de az okok inkább belsők, mint külsők, mivel 2010-ben tovább csökkent az eredményük annak ellenére, hogy országos szinten jövedelemnövekedés jellemző.

A 15–40 ha közötti társas gazdaságok esetében az eredmény ingadozása kisebb, mint a 15 ha alatti társas gazdaságokban, de még itt sem mutatható ki folyamatos növekedés. A legnagyobb veszteséget 2003-ban (–529,71 ezer Ft/ha MT), a legnagyobb nyereséget pedig 2007-ben (169,05 ezer Ft/ha MT) realizálták. A vizsgált évek közül a legutóbbi 3 évet veszteségesen zárták, ezekből a legnagyobb veszteséget 2010-ben érték el (–71,41 ezer Ft/ha MT), ami azt jelenti, hogy *a válság hatása tovább mélyült a 15–40 ha közötti társas gazdaságokban* (5. táblázat).

A 40 ha feletti társas gazdaságok esetében az 1 hektárra jutó adózott eredmény növekvő tendenciát mutat, annak ellenére, hogy voltak veszteséges évek (2003, 2004). A 100 ha feletti társas gazdaságok 1 hektár MT-re jutó adózott eredménye a legtöbb évben kevesebb, mint a 40–100 ha közötti társas gazdaságoké, viszont 2003-ban a veszteségük is kisebb volt, és 2004-ben

5. táblázat

Az adózott eredmény alakulása a különböző méretű társas gazdaságokban

(M. e.: ezer Ft/ha MT)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
15 ha alatt	946,28	509,45	–1677,88	–904,10	116,47	512,34	–785,64	777,01	88,76	47,47
15–40 ha	65,91	1,77	–529,71	160,57	–25,60	65,81	169,05	–69,27	–19,06	–71,41
40–100 ha	–0,77	23,83	–41,61	–28,24	11,44	26,13	21,22	103,19	42,71	62,89
100 ha felett	10,73	12,98	–3,73	16,60	19,49	26,92	30,84	44,87	15,00	34,85

Forrás: AKI-adatbázis

már pozitív eredménnyel zárták az évet, míg a 40–100 ha közötti társas gazdaságok veszteséget könyvelhettek el. Ebből az látszik, hogy *a nagyobb méretű társas gazdaságok eredménye kiegyenlítettebb, kevésbé ingadozó*, ami azt jelenti, hogy eredmény elérése nem függ teljes mértékben a külső tényezőktől (pl. időjárás), a költségek alakulására is nagyobb figyelmet fordítanak, ebben a szakszerűbb vezetés hatása is megmutatkozik.

A válság ellenére 2008-ban a korábbi évekhez képest kiemelkedő eredményt realizáltak a 40–100 hektár közötti (103,19 ezer Ft/ha MT) és a 100 ha feletti társas gazdaságok (44,87 ezer Ft/ha MT) is. Visszaesés mutatkozott az elért eredményben 2009-ben, de 2010-re már újra a növekedés jellemző, akárcsak az országos átlagban. A 2008-as rekorderedményt ugyan nem sikerült elérni, de a 2007. évi eredményt meghaladja mindkét méretkategóriában a 2010. évi.

A 40 ha alatti társas gazdaságoknál az elért eredmények és az országos eredmények között nincs összefüggés, jelentősek az eltérések. A 40 ha feletti társas gazdaságok elért eredménye a legtöbb esetben nem éri el az országos átlagot, de azzal megegyező irányban változik.

Az egy hektárra vetített fizetett osztalék minden évben (kivéve 2004 és 2007) a 15 ha alatti társas gazdaságokban volt a legnagyobb, többszöröse a nagyobb méretű társas gazdaságokénak. Jelentős osztalékot fizettek ki 2003, 2004 és 2007-ben is annak ellenére, hogy nagymértékű veszteséggel zárták az évet. A 15 ha alatti gazdaságok esetében az osztalék mértéke minden évben (kivéve 2004) nagyobb, sokszor többszöröse volt az azonos üzemméretre vonatkozó gazdaságok országos átlagadatainak.

A 15–40 ha közötti társas gazdaságok által fizetett osztalék jelentős, de jóval alatta van a 15 ha alatti társas gazdaságokénak. Viszont az országos adatokhoz viszonyítva 2007-ig magasabb – egyes esetekben több-

6. táblázat

Fizetett osztalék mértéke a társas gazdaságokban

(M. e.: ezer Ft/ha MT)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
15 ha alatt	107,34	182,09	143,37	25,18	215,61	177,98	94,64	167,50	110,17	173,77
15–40 ha	1,63	12,96	23,69	60,36	20,64	46,32	121,30	8,20	13,53	19,10
40–100 ha	0,33	2,22	4,68	1,64	3,90	11,53	5,43	2,02	19,65	11,13
100 ha felett	1,17	1,41	1,64	2,90	4,69	5,94	7,06	7,34	5,26	7,75

Forrás: saját számítás az AKI adatai alapján

szöröse – a mértéke, 2008–2010 között viszont az 50%-át sem éri el az üzemmérethez tartozó országos átlagnak.

A 40–100 ha közötti társas gazdaságoknál alacsony a fizetett osztalék, így az egyes évek közötti eltérések nem nagymértékűek, de növekvő tendencia jellemzi. Az üzemmérethez tartozó országos átlagtól viszont minden évben messze elmaradt az általuk fizetett osztalék.

A 100 ha feletti társas gazdaságok esetében a legkiegyenlítettebb az osztalékfizetés mértéke. A növekvő tendencia itt is jellemző, de kisebb mértékű, mint az országos adatok esetében. Minden évben az országos átlag alatt maradt a társas gazdaságok által fizetett osztalék mértéke (6. táblázat).

Megállapítható, hogy az üzemméret növekedésével az évek átlagában csökken az egy hektárra jutó osztalék nagysága a társas gazdaságoknál. Ha a tíz év számtani átlagát nézzük, akkor a 15 ha alatti gazdaságokban 139,77; a 15–40 ha közötti gazdaságokban 32,77; a 40–100 ha közötti gazdaságokban 6,25; míg a 100 ha feletti gazdaságokban 4,52 ezer Ft/ha MT volt az átlagos osztalékfizetés mértéke. A 40 ha feletti társas gazdaságok által kifizetett osztalék az ugyanezen mérethez tartozó egyéni gazdaságok által fizetett osztalék alatt van, annak sokszor csak töredéke.

A mérleg szerinti eredmény alakulásában is jelentős eltérések tapasztalhatók a társas gazdaságoknál az országos átlaghoz és az egyéni gazdaságokhoz képest. A 15 ha alatti társas gazdaságok esetében a veszteség és a nyereség is többszöröse az országos átlagnak, vagy annak, amit az adott évben az egyéni gazdaságok realizáltak.

A 15–40 ha közötti társas gazdaságok a vizsgált évek több mint felében (2002–2003; 2005; 2008–2010) jelentős veszteséget termeltek. Ezzel ellentétben országos szinten csak 2003-ban volt veszteséges ez az üzemméret, de ekkor is csak az 5,2%-a volt a veszteség a társas gazdaságok veszteségéhez képest. Ugyanekkor az egyéni gazdaságok vesztesége a társas gazdaságok veszteségének 1,7%-át érte el.

A 40–100 ha közötti társas gazdaságok mérleg szerinti eredménye szintén nem mutat összefüggést az országos adatokkal. 2007-ig jelentősen az országos átlag alatt teljesítettek (kivéve 2002), és veszteséget termeltek olyan években is (2001, 2004), amikor országos szinten nyereség realizálódott, 2008-tól viszont az átlag felett teljesítettek.

A 100 ha feletti társas gazdaságok mérleg szerinti eredménye viszont minden évben az országos átlag körül mozog, attól nagy mértékben nem tér el, tekintve, hogy ebben a méretkategóriában meghatározó súlyuk van a társas gazdaságoknak (7. táblázat).

Az osztalék nagysága mellett annak arányát is vizsgáltuk az adózott eredményhez képest. Itt jelentős eltérések tapasztalhatók az üzemméretek között, és adott üzemméreten belül az egyes évek között is.

A 15 ha alatti társas gazdaságok esetében megállapítható, hogy a veszteséges évek-

7. táblázat

Az osztalékkal korrigált, számított mérleg szerinti eredmény alakulása a társas gazdaságokban

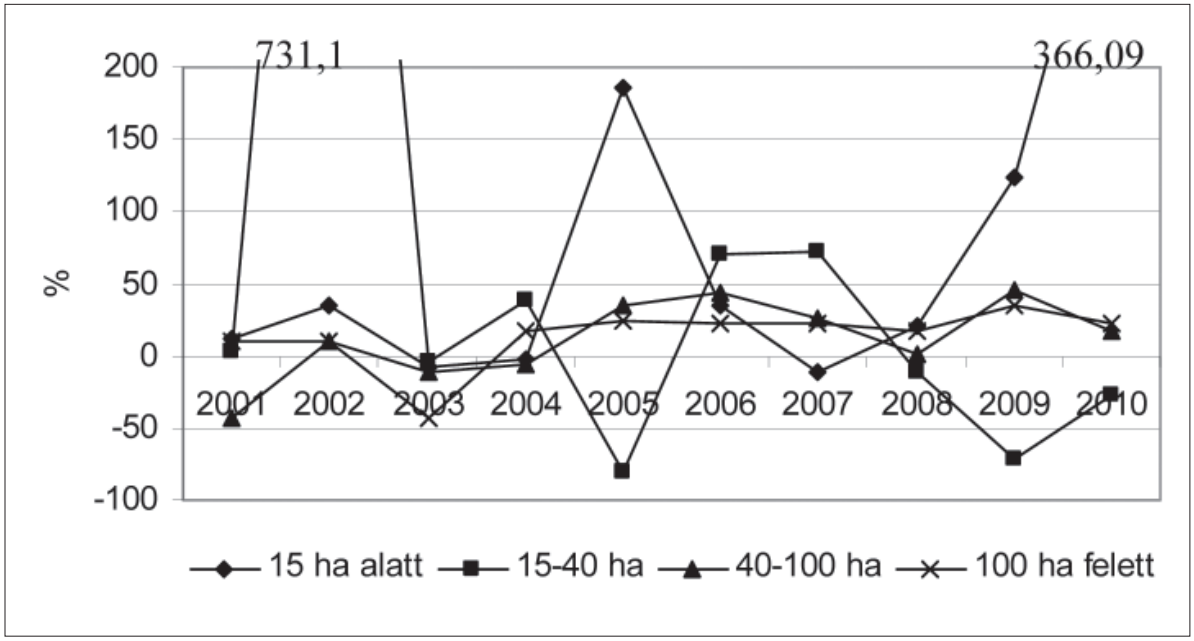
(M. e.: ezer Ft/ha MT)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
15 ha alatt	838,94	327,36	–1821,25	–929,28	–99,14	334,35	–880,28	609,51	–21,41	–126,30
15–40 ha	64,27	–11,19	–553,40	100,21	–46,23	19,48	47,75	–77,47	–32,58	–90,51
40–100 ha	–1,10	21,61	–46,29	–29,88	7,53	14,60	15,78	101,17	23,06	51,76
100 ha felett	9,55	11,57	–5,37	13,71	14,80	20,98	23,78	37,54	9,74	27,10

Forrás: AKI-adatbázis

5. ábra

Az osztalékfizetési arány alakulása a társas gazdaságokban

Forrás: saját szerkesztés az AKI adatai alapján

ben is jelentős osztalékot fizettek. Ez az adózott eredmény százalékában vizsgálva nem mutat magas arányt, mert a veszteség kiugróan nagy. Az egyes évek között az osztalékfizetés arányánál tendencia nem figyelhető meg. A kisebb eredménnyel rendelkező években is nagymértékű osztalékot fizettek ki, így előfordul a 100% feletti arány. Az utolsó vizsgált két évben nőtt az osztalék mértéke és aránya is.

A 15–40 ha közötti társas gazdaságoknál 100% feletti osztalékfizetési arány csak 2002-ben figyelhető meg. Viszont a veszteséges években itt is fizettek osztalékot. Ezek a veszteségek nem voltak annyira kiugróan nagyok, mint a 15 ha alatti társas gazdaságok esetében, így esetükben kevesebb osztalék is nagyobb arányt jelentett (5. ábra).

A nagyobb méretű társas gazdaságok esetében már kiegyenlítettebb az osztalékfizetési arány. A 40–100 ha közötti társas gazdaságok a vizsgált évek első felében alacsony eredménnyel vagy veszteségesen zárták az évet. Ennek ellenére fizettek osztalékot, de ez sem mértékében, sem arányában nem volt jelentős. 2005-től viszont nőtt az eredményük és az osztalék is. 2008-ban a legmagasabb 103,19 ezer Ft/ha MT eredménnyel zárták az évet, ennek ellenére csak 2,02 ezer Ft/ha MT osztalékot fizettek, ami az akkor kezdődött válság miatti óvatosságra utal. A jelentkező válság miatt a következő év nagymértékű bizonytalanságot hordozott magában, és ennek áthidalása végett tartották vissza az eredmény jelentős hányadát. 2009-ben az eredmény 46%-át, 2010-ben a 17,7%-át fizették ki osztalékként. Ha a válságot is figyelembe vesszük, akkor sem mondható, hogy az osztalékfizetési arány tudatosan lenne alakítva. Viszont ha az osztalékfizetés mértékét vesszük alapul, akkor megállapítható, hogy átlagosan, éves szinten 10 ezer Ft/ha MT osztalékra tartanak igényt a tulajdonosok.

A 100 ha feletti gazdaságok esetében a csatlakozást követően az osztalékfizetés mértéke emelkedett és eredményük is nőtt, ezáltal az osztalékfizetési arányuk is megemelkedett, ami ezek után 22-24% körül mozgott, és ez minden esetben alatta marad az országos átlagnak. 2008-ban minimálisan nőtt az egy hektárra jutó osz-

talék, az adózott eredmény pedig nagyobb arányban növekedett, ebből adódik a korábbi évekhez képest alacsonyabb (16,35%) osztalékfizetési ráta. 2009-ben csökkent ugyan a fizetett osztalék, de még ennél is nagyobb mértékben csökkent az eredmény, aminek egy 35%-os osztalékfizetési ráta lett az eredménye. Mind a két érték betudható a válság miatt kialakult bizonytalan helyzetnek és gazdasági visszaesésnek.

Megállapítható, hogy a 40 ha alatti társas gazdaságoknál az egyes évek között jelentős az eltérés, és nem található szoros kapcsolat az elért eredmény és a kifizetett osztalék között, továbbá eltér az országos átlagértékek nagyságától és azok változásának irányától.

A 40 ha feletti társas gazdaságok esetében az osztalékfizetési arány minden évben alatta marad az országos átlagnak, de változásának iránya azonos. A 100 ha feletti társas gazdaságoknál tapasztalható csak, hogy 2005-től állandósul az osztalékfizetési arány 22-24% körül.

AZ ADÓZÁS ELŐTTI EREDMÉNY MEGOSZLÁSA

A vállalkozások által elért adózás előtti jövedelem a gazdasági élet három szereplője között oszlik meg. A befizetett adó az államot illeti meg, a fizetett osztalék a tulajdonosoké, míg a mérleg szerinti eredmény marad a vállalkozásnál. Meg kell jegyezni, hogy az állam részesedése olyan adók formájában is jelentős (sőt nagyobb a szerepük az eredményből fizetett adónál), amelyeket a vállalkozások költségként számolnak el (különböző járulékok, helyi adók stb.).

A vállalkozás részesedése negatív értéket akkor vesz fel, amikor a mérleg szerinti eredmény negatív, vagyis veszteséges évet zárt a vállalkozás. Az egyetlen kiugró érték a 15–40 ha közötti gazdaságok 2003. évi adata. Ebben az egy esetben az adózott eredmény negatív, ennek ellenére fizettek adót és osztalékot is, ezáltal a mérleg szerinti eredmény közel 130%-kal kisebb (veszteséges) az adózás előtti eredménynél. A 2003-as év adatai az alacsony eredmény vagy a veszteség ellenére is fizetett osztalék miatt nem igazán értékelhetők, ezért a további elemzés során ezeket figyelmen kívül hagyom (8. táblázat).

Az állam részesedése az adózás előtti eredményből a 15–100 ha közötti gazdaságok esetében csökkenő tendenciát mutat. A 15 ha alatti és a 100 ha feletti gazdaságoknál egyik évben nő, másik évben csökken a részesedése, így tendenciát nem lehet meghatározni. 2010-ben mind a négy kategóriában jelentős csökkenés figyelhető meg az előző évhez képest, a 10%-os társasági adókulcs körének kiterjesztése és az egyéni gazdaságoknál a személyi jövedelemadó csökkenése miatt.

A tulajdonosok részesedése az adózás előtti eredményből a méret növekedésével csökken. Egyedül a 15 ha alatti gazdaságokban figyelhető meg 100% körüli és feletti érték, ami arra utal, hogy az elért eredmény nagy részét vagy attól többet – az eredménytartalékot felhasználva – fizettek ki osztalékként. 2001-hez képest 2010-re minden méretkategóriában nőtt a tulajdonosok részesedése az eredményből. Az egyes évek között jelentős ingadozás figyelhető meg, de az utolsó vizsgált négy évben állandósulni látszik ez az arány. A 15–40 ha közötti gazdaságok esetében 75-77% körül, a 40–100 ha közötti gazdaságok esetében 57-59% körül, míg a 100 ha feletti gazdaságok esetében 31-44% körül alakul az eredményből a tulajdonosok részesedése.

A tulajdonosok részesedésével fordított arányban áll a vállalkozásba visszaforgatott eredmény. Itt is az utolsó négy évet érdemes vizsgálni, mert a korábbiakban jelentősek az ingadozások. *A 15 ha alatti gazdaságok esetében a magas osztalék miatt a vállalkozásba nem forgatnak vissza az eredményből.* A 15–40 ha közötti gazdaságoknál 14–20% között, a 40–100 ha közötti gazdaságok esetében

8. táblázat

Részesedés az adózás előtti eredményből az országos adatok esetében

(M. e.: %)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
15 ha alatt										
állam	9,85	9,93	87,04	15,83	21,41	7,52	12,28	6,91	13,55	6,76
tulajdonos	31,39	56,37	521,37	138,26	88,02	57,62	118,42	98,42	128,23	93,90
gazdaság	58,76	33,70	–508,41	–54,09	–9,43	34,85	–30,71	–5,34	–41,79	–0,66
15–40 ha										
állam	9,06	14,08	–29,23	15,55	14,48	7,56	10,23	6,65	4,59	3,88
tulajdonos	34,35	86,03	–100,54	58,67	37,11	43,17	75,17	75,97	77,33	76,20
gazdaság	56,59	–0,11	229,76	25,78	48,41	49,27	14,59	17,38	18,08	19,92
40–100 ha										
állam	17,43	12,93	68,66	13,60	13,66	7,70	7,06	6,32	5,32	4,21
tulajdonos	38,03	72,95	245,01	47,66	40,71	35,39	59,55	59,07	57,32	57,42
gazdaság	44,54	14,12	–213,67	38,74	45,63	56,92	33,40	34,61	37,37	38,37
100 ha felett										
állam	12,60	7,32	429,75	9,35	9,92	10,98	10,59	9,45	10,24	7,59
tulajdonos	13,06	18,08	1013,48	22,73	28,52	28,00	34,35	31,04	44,36	37,91
gazdaság	74,34	74,60	–1343,23	67,92	61,56	61,02	55,06	59,51	45,40	54,50

Forrás: saját számítás az AKI adatbázisa alapján

33–38% körül, míg a 100 ha feletti gazdaságok esetében 45–55% körüli a visszaforgatási arány. *Megállapítható, hogy minél nagyobb méretű a gazdaság, annál nagyobb az eredményből visszaforgatott hányad, azaz annál inkább képes az önerős fejlesztés megvalósítására a vállalkozás.*

Az *egyéni gazdaságok* esetében az állam részesedése az adózás előtti eredményből hasonlóan alakul, mint az országos átlag. A 15 ha alatti és a 100 ha feletti gazdaságokban csökken az adófizetési kötelezettség aránya az eredményből. A 100 ha feletti egyéni gazdaságoknál ez az arány állandósulni látszik 6–7% között. A 15–100 ha közötti egyéni gazdaságok esetében az adófizetés aránya csökken és 2009–2010-re 3,2–4,3% között mozog.

A tulajdonosok részesedése, vagyis a fizetett osztalék aránya a 15 ha alatti egyéni gazdaságokban a legmagasabb. Itt 100% közeli vagy a feletti ez az érték, vagyis az adott évi elért eredménynél nagyobb osztalékot fizetnek ki, felélik a korábbi évek eredménytartalékait, ebből adódóan a vállalkozás részesedése negatív értéket vesz fel, mivel a magas osztalék miatt negatív mérleg szerinti eredménnyel zárják az évet. *A méret növekedésével csökken a tulajdonosok részesedése. Az osztalékfizetési arányt* a vizsgált első hat évben ingadozások jellemzik, de az 2007-től *állandósulni látszik*. A 15–40 ha közötti egyéni gazdaságoknál 72–77% körül, a 40–100 ha közötti egyéni gazdaságok esetében 59-68% körül, míg a 100 ha feletti egyéni gazdaságoknál 56–60% körül alakul az osztalékfizetési arány (9. táblázat).

A vállalkozásba való visszaforgatási arány fordítottan arányos az osztalékfizetési aránnyal. Minél nagyobb az osztalékfizetési arány, annál kisebb a visszaforgatási arány. Ebből következik, hogy *az üzemméret növekedésével nő a visszaforgatási arány, így a legnagyobb arányban a 100 ha feletti egyéni gazdaságok forgatják vissza az eredményt a vállalkozásba.*

9. táblázat

Részesedés az adózás előtti eredményből az egyéni gazdaságok esetében

(M. e.: %)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
15 ha alatt										
állam	8,88	9,77	19,28	10,04	21,15	5,35	9,16	6,51	11,27	6,08
tulajdonos	34,61	57,78	131,07	91,95	85,95	61,35	99,09	124,62	132,89	92,06
gazdaság	56,51	32,45	–50,35	–2,00	–7,10	33,30	–8,25	–31,13	–44,16	1,86
15–40 ha										
állam	9,05	13,05	53,24	15,73	12,01	6,42	9,08	5,53	3,88	3,27
tulajdonos	36,74	85,65	198,08	66,49	33,04	42,13	77,37	71,93	75,18	72,56
gazdaság	54,21	1,30	–151,33	17,78	54,95	51,46	13,55	22,54	20,95	24,17
40–100 ha										
állam	15,14	12,57	30,15	11,84	13,27	6,36	5,65	5,31	4,29	3,67
tulajdonos	38,63	86,19	114,42	42,58	41,31	35,51	62,15	67,91	59,38	61,18
gazdaság	46,23	1,25	–44,57	45,58	45,42	58,13	32,20	26,78	36,34	35,15
100 ha felett										
állam	13,75	13,39	24,07	12,11	10,14	9,90	6,66	6,91	6,53	6,06
tulajdonos	27,68	41,42	63,29	33,24	38,99	41,53	55,94	59,80	57,99	59,16
gazdaság	58,57	45,19	12,64	54,65	50,87	48,57	37,41	33,30	35,48	34,78

Forrás: saját számítás az AKI adatbázisa alapján

10. táblázat

Részesedés az adózás előtti eredményből a társas gazdaságok esetében

(M. e.: %)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
15 ha alatt										
állam	16,46	12,77	–5,03	–1,80	27,36	26,16	–8,93	8,11	39,77	45,65
tulajdonos	9,48	31,18	–8,97	–2,84	134,48	25,65	–13,12	19,81	74,76	198,95
gazdaság	74,06	56,05	114,01	104,63	–61,83	48,19	122,06	72,08	–14,53	–144,61
15–40 ha										
állam	9,09	84,63	–2,73	14,92	–110,46	21,07	19,30	–18,28	–58,23	–13,92
tulajdonos	2,25	112,34	–4,59	31,98	–169,67	55,56	57,91	–14,00	–112,31	–30,46
gazdaság	88,66	–96,98	107,32	53,10	380,13	23,37	22,80	132,29	270,54	144,38
40–100 ha										
állam	123,54	14,70	–7,15	–5,01	23,02	22,90	29,45	12,90	14,26	10,24
tulajdonos	10,00	7,96	–12,05	–6,09	26,28	34,02	18,06	1,70	39,45	15,89
gazdaság	–33,54	77,34	119,20	111,10	50,70	43,08	52,49	85,40	46,29	73,88
100 ha felett										
állam	12,33	5,31	–26,79	7,62	9,79	11,65	13,23	10,90	14,12	8,87
tulajdonos	9,59	10,31	–55,84	16,11	21,72	19,50	19,87	14,56	30,11	20,26
gazdaság	78,08	84,38	182,62	76,27	68,49	68,85	66,91	74,53	55,76	70,87

Forrás: saját számítás az AKI adatbázisa alapján

A *társas gazdaságok* esetében nem figyelhetők meg egyértelmű tendenciák a különböző gazdasági szereplők részesedését illetően. A kapott értékek értelmezését nehezíti, amikor a negatív adózás előtti eredmény ellenére fizettek adót és osztalékot is. Így azok az értékek értelmezhetők, ahol az adózás előtti eredmény pozitív volt.

A *15 ha alatti társas gazdaságoknál* az osztalékfizetési arányban nem figyelhető meg trend. *Tudatos osztalékfizetési és visszaforgatási stratégiáról nem beszélhetünk.*

A 15–40 ha közötti társas gazdaságok esetében a vizsgált évek felében – ezen belül az utolsó három évben is – az adózás előtti eredmény negatív volt. Ennek ellenére történt adó- és osztalékfizetés. Utóbbi a vállalkozás szempontjából nem megfelelő stratégia, mert a korábbi eredményeket kifizetik osztalékként, így a vállalkozás működése veszélybe kerülhet.

A 40–100 ha közötti társas gazdaságok esetében a 2003–2004-es év kivételével az adózás előtti eredmény pozitív. Az eredmény megoszlása 2005-től egyes gazdasági szereplők között évenként jelentős eltéréseket mutat, trend nem illeszthető rájuk, de az elmondható, hogy a vállalkozás részesedése a legnagyobb, és az államé a legkisebb (nem számolva az egyéb adókat). A fizetett osztalék is kisebb, mint a mérleg szerinti eredmény. Ezáltal lehetőség nyílik a vállalkozás életben tartására, sőt fejlesztésére (10. táblázat).

A *100 ha feletti társas gazdaságok* hasonló arányban fizetnek ki osztalékot, viszont a befizetett adó aránya alacsonyabb, mint a 40–100 ha közötti társas gazdaságoknál. Jelentős a visszaforgatási arány, ami minden évben 55% felett van (67–76% között legtöbbször), kivéve 2003-at, amikor veszteséggel zárták az évet. Ez *tudatos gazdálkodásra utal.*

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) AKI adatbázisa – (2) Brealey, R. A. – Myers, S. C. (2011): Modern vállalati pénzügyek. Panem Könyvkiadó, Budapest – (3) Jelentés az agrárgazdaság helyzetéről 2001–2010. – (4) Mitől szenved a magyar mezőgazdaság? (1. rész) www.penzugyiszemle.hu, letöltés: 2012. október 5.